

www.artgeni.ge

ARTGENE

ს. მთელი

გზაჯვარეული / SPRING 2011 №4

19356

UDC (უაჯ) 7.079(051.2)
ა-835
A-86

რედაქტორი:
თამარ მელიქიშვილი

ჟურნალისტი:
ნუსა ერისთავი

დიზაინერი:
ნია მშვიდობაძე

ფოტო:
გიორგი ბარამიძე
მარია ლანევსკი
სოფი სითველი

თარგმანი:
მარინა ქორელი

Editor:
Tamar Melikishvili

Journalist:
Nutsa Eristavi

Designer:
Nia Mshvidobadze

Photo:
Giorgi Baramidze
Maria Lanevski
Sophie Sitwell

Translation:
Marina Koreli

საავტორო უფლებები დაცულია. ჟურნალში გამოქვეყნებული მასალების გამოყენება რედაქციის ნებართვის გარეშე აკრძალულია. ჟვარტალური ჟურნალი არტ-გენი.

tel: +995 32 91 70 78,
tamro@artgeni.ge,
artgene@artgeni.ge,
www.artgeni.ge

4-5
რედაქტორის წერილი
FROM THE EDITOR

6-13
ოსტატები
MASTERS

14-21
ნანა ჯაჭვიანი - სვანური ქუდის შესახებ
NANA JACHVIANI - ABOUT SVANETIAN
HAT

22-31
ფოკანი
PHOKANI

32-39
ქართული ხელნაწერები
მოქვის სახარება
GEORGIAN MANUSCRIPTS
MOKVI GOSPEL

40-43
ჯორჯიანური აჯარაში
CONFERENCE IN ADJARA

44-49
წავალით
დავით ჭავჭავაძე
LET'S GO
David Chavchavadze

50-51
„არტგენი 2011“ მოგზაურობის
პლანები
“ART-GENE 2011” PLAN FOR THE TRIP

ლო გარბის, უკვე გაზაფხულია, ჩვენ კი სულ გზაში ვართ.
„გზა“ ყველასია, თან ყველას თავისი აქვს, მაგრამ ყველაზე
საინტერესო მაინც ის მუდმივი გზაა, რომელსაც აქეთ-იქით
ყურებაში ვატარებთ და თითქოს ბევრჯერ ნანახს თავიდან აღმოვა-
ჩნთ.

18 ივნისიდან „გზა“ არტგენტან ერთად იწყება - ჯახეთი, ქარ-
თლი, სამეგრელო.

წამოგვევით და კიდევ უფრო დაუახლოვდით თქვენს ქვეყ-
ნას.

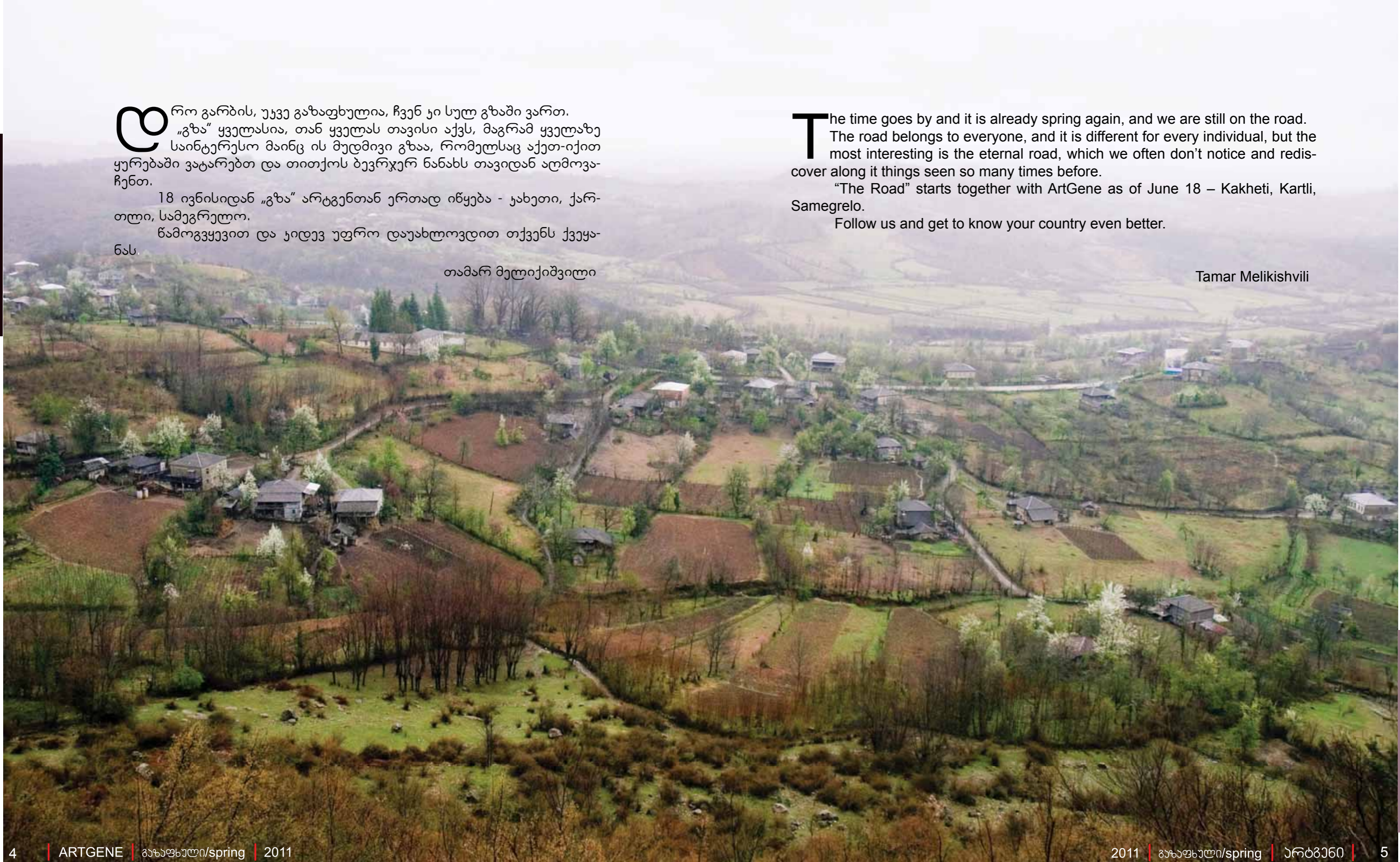
თამარ მელიქიშვილი

The time goes by and it is already spring again, and we are still on the road.
The road belongs to everyone, and it is different for every individual, but the
most interesting is the eternal road, which we often don't notice and redis-
cover along it things seen so many times before.

“The Road” starts together with ArtGene as of June 18 – Kakheti, Kartli,
Samegrelo.

Follow us and get to know your country even better.

Tamar Melikishvili

ნოდარ ხახაბაძე

ხალხური საბრძოლო იარაღის დამზადების ოსტატი.
დაბ. 1937 წ. 21 იანვარს. ცხოვრობს სოფელ სარფში.
(ხელაჩაურის რაიონი).

NODAR KAKABADZE

Traditional Lazetian martial weapons craftsman. Born in 1937
Helvachauri, Sarpi
Language and literature specialist and teacher.

3 როფესიით გახლავართ ქართული ენისა და ლიტერატურის პედაგოგი. დავამთავრე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ფილოლოგიის ფაკულტეტი. 1969 წლიდან სარედაქციო ვუნევი პედაგოგიურ მოღვაწეობას. მყავს ოჯახი - მეუღლე, სამი შვილი და ხუთი შვილიშვილი. ვამზადებ ძველ ლაზურ საომარ ტრადიციულ იარაღს.

„ქვაშურდულის“ შესახებ სპეციალურ ლიტერატურაში წერია, რომ ეს იარაღი იხმარებოდა ჯერ კიდევ ქვის ხანაში. მაქვს გაკეთებული პატარა დაზგა და მსურველებს ვუმზადებ ამ იარაღს. ქვაშურდულის გაკეთება ბაბუაჩემმა 50 წლის წინ მასწავლა. ადრე საქსოვ ძაფად იყენებდნენ ჯანაფის ქერქს, ანუ გარეთა ტყავს.

„ტოპაჯი“, ეს არის კონუსური ფორმის ხის ნაჭერი, რომლის სიმაღლეა 8-10 სმ. ზედა ნაწილის დიამეტრი 5-6 სმ-ია. სპეციალურ 70-80სმ. სიგრძის წვრილ ჯოხზე მიმაგრებული 3-4მმ. სისქის თოკით ხდება მისი მოძრაობაში მოყვანა. თოკს დაახვევ ტოპაჯის ზედა ნაწილზე, დადებ მინაზე და თოკს მობმული ჯოხის მალტა აწევით დაატრიალებ

და შემდგომ პერიოდულად ურტყამ და არ აძლევ ნაქცევს საშუალებას. თურმე ეს იყო ვარჯიში ბავშვებისათვის, რათა მომავალში საბრძოლო იღეთებს დაუფლებოდნენ. ჯერ კიდევ როდესაც რეინის იარაღები არ იყო, ამ თამაშით ბავშვები იწაფებოდნენ მათრახის ხმარებაში, რომელიც ერთ დროს საბრძოლო იარაღად ითვლებოდა, მაგალითად, „ვეფხისტყაისანში“. სწორედ ტოპაჯიში განაფულ ტარიელს მათრახით დაუბოცია როსტევან მეფის 12 მონა.

„მილი-ოინი“: იყენებენ 2 ჯოხს. ერთი პატარა არის 25 -28 სმ.სიგრძის. ჯოხის ერთი მხარე გათლილია, რათა მინაზე სწორად გაჩერდეს. ჯოხის ბოლოები დიაგონალზე წამოთლილია ორივე მხარეს. წინა მხარეს _ ქვევიდან ზევით, უკანა მხარეს _ ზევიდან ქვევით. მეორე ჯოხი, რომლის სიგრძე 70-80 სმ-ია დაახლოებით ცერა თითის სისქისაა. ამ ჯოხს არტყამენ მეორე პატარა ჯოხს, რომელიც ძირში მინაზეა დადებული. დარტყმა ხდება ჯოხის წინა წვერზე, რომელიც ათლილია ქვევიდან ზევით. დარტყმის შედეგად ეს პატარა ჯოხი ავ-

I graduated from the Georgian State University as a linguist. Since 1969 I've been teaching in a school in Sarpi. I have 3 children and 5 grandchildren. I make old Lazian traditional martial weapons.

The catapult has been used since the Stone Age. I've got a little work table where I make them. I was taught how to make catapults 50 years ago and in those days they were using cannabis to weave them.

Topaji is a piece of wood in the form of a cone with a height of 8-10cm and a top diameter of 5-6 cm. A rope (3mm wide) is attached to a 70-80 cm long stick. The idea is to tie the rope around the wooden cone and by lifting the stick up into the air get the cone spinning and then by whipping the cone with the same rope to let it spin longer. They say this was a type of exercise for children to master martial arts, since the whip in early times was an essential martial weapon. For example in "The Knight In The Tiger's Skin" Tariel, who mastered Topaji in his childhood, killed King Rostevan's 12 guards with his whip alone.

არდება ჰაერში ტრიალით. მოთამაშემ ჯობი ისე უნდა დაარტყას, რომ ჰაერში ავარდნილ ჰატარა ჯობს შუაში მოხვდეს, რათა რაც შეიძლება შორს წავიდეს, რომ მონინალმდევგემ ვერ დაიჭიროს. ეს თამაში მოხარდს უხმარებოდა ჯობის სწორად ხმარებაში და შემდგომში, როგორც მეომარს ხმლის ხმარების წესების ათვისებაში.

„ხამი-ოინი“- (დანასობია) ძირითადი მიზანია მოხარდმა იცოდეს დანის ხმარების თუნდაც უღემენტარული წესები, რაც მას დაეხმარება ბრძოლაში დანის ხმარებასა და გამოყენებაში.

„ჯალე-ოინი“ - (ციხის ალების თამაში) ამ თამაშის მიზანია მოხარდებში ჰატრიოტული გრძნობის აღძვრა და თავგანწირვა.

„იესირ - ოინი“ (ტყვეთა თამაში) ამ თამაშის მიზანია მტრის ხელში ჩავარდნილი ტყვეების დახსნა და განთავისუფლება.

ეს თამაშობები წარმოადგენდა საბრძოლო იარაღების დაუფლების ერთ-ერთ პირველ საფეხურს.

Mili-Oini is a game that consists of two sticks, one smaller (25-28cm long with one side shaped in a way so it can stand on the ground), the second larger (70-80 cm long and as thick as a thumb), is used to beat the first one. After the first strike the smaller stick spins up into the air. The aim is to hit it in the middle so it would fly as far as possible so that your opponent can't catch it.

Khami –Oini . The aim of this game is for kids to stick a knife into the ground after spinning it in the air. This also develops the skills to handle a knife correctly from an early age.

Kale-Oini “fortress siege” is a game to develop a strategic mind.

lesir –Oini is a game with a mission to free prisoners from the enemy.

All these games were used to master the first steps in martial arts, which were essential for a country surrounded by constant invaders.

დოდო ჩხვიანი

DODO CHKVINIANI

სვანური ქედების ოსტატი.
დაბ. 1942 წ. ცხოვრობს სოფ. ბეჩოში. (მესტიის რაიონი).

ლავიბადე და გავიზარდე სვანეთში. სკოლიდან ხუთი კლასის მერე გამოვედი, ოჯახში ბევრი საქმე იყო და მშობლებს ვეხმარებოდი. სვანურ ქედებს ბავშობიდან ვაკეთებ. ოჯახში ათი და-ძმა ვიყავით, აქედან ოთხი ქალი. ეს ხელობა გოგოებს დედამ გვასწავლა, იმას კიდევ დედამისმა. ახლა მე ვასწავლი ჩემს შვილებს და შვილიშვილებს. ყველანი სვანეთში ცხოვრობენ. მასალად მატყლს ვიყენებ, ფერსაც თავისას ვუტოვებ, ნატურალურს, თეთრს ან შავს. ზემოდან, რომ შავი ჯვარი აქვს, იმას ქაპრონის ძაფისგან ვაკეთებ. ადრე ისიც შავი მატყლისგან კეთდებოდა. როცა რუსული ფული იყო ჩვენში, თითო ქედს 25 მანეთად ვყიდდი. ახლა 20-15 ლარს ვაფასებ, მაგრამ მყიდველი ჭირს. ამასწინათ ზუგდიდში წაიღეს გასაყიდად, თბილისში რამდენიმე საჩუქრად მაქვს გაგზავნილი. გამიხარდება, სვანეთს უფრო მეტი სტუმარი ჰყავდეს, გვნახონ რას ვაკეთებთ და, თუ მოეწონათ, აქვე იყიდონ ჩვენი ნახელავი.

All my life I've lived in Svaneti. I left school in the 5th grade as the family needed a lot of help in and around the house. Out of ten siblings, 4 were girls and all of us were taught the craft of making Svanetian hats by our mother. This knowledge has been in our family for generations and now we are teaching our children, grand children and great grand children, all of whom still live in Svaneti. As you know we use natural un-dyed wool, so the original colour of the wool determines the colour of the hat. The top of the hat is ornamented with a black cross, which we now do with synthetic thread but before it was also made from wool. When the local currency was in Russian rubles we used to sell our hats for 25 rubles, now they sell for 15 to 20 lari but there are not many buyers around. Some time ago I sent some to Zugdidi to sell. Naturally I would be glad to see more visitors coming here to Svaneti, so they could see what we are doing first hand and if they like the hats, then they could buy directly from me.

Master of Svanetian hat making
Born in 1942, living in Becho village, Svaneti

ნანა ჯაჭვიანი

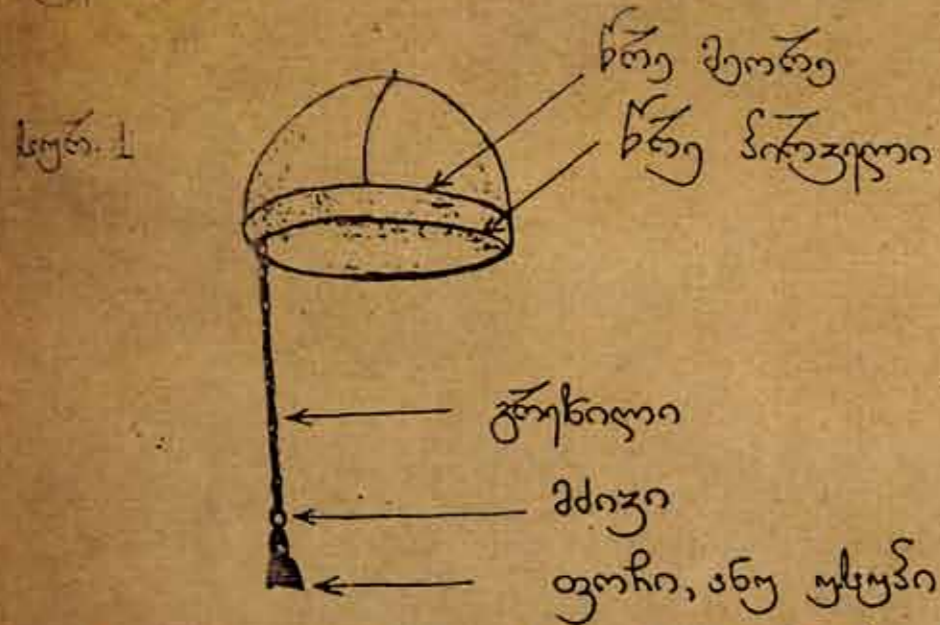

სვანური ქუდები - ზიზი კავთარაშვილი (თექა)
Svanetian hats - Zizi kavtarashvili (felt)

სვანური ქუდის შესახებ

სვანური ქელი

ქეობისა და ლიწსების ნიშანია ავი, ისევე როგორც უღოჯამია სინდის-ნამუსოს ნიშანი. ეს ქელი მოიცავს ციხნას მართლმადიდებლობის შესახებ. სვანურად:

აღსანიშნავია, რომ უძველესი სვანური ქელი ხარკისებრ-გუმბათისებრია, ჭკრის გარეშე, რა თქმა უნდა

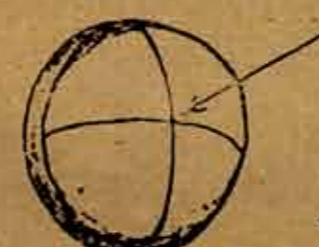
ზარის ფორმის ეს ქელი ძველი აღთქმის მოძრავ ქაძარს გვაგონებს, მოსიქე ხარავს.

ანაღი აღთქმის სიმბოლო ნადგან ჭკრია, ამიტომ გარეგანი წიერიღის მრე ამ ქელზე გახნდა ჭკრი. სავარაუდოა, რომ ქრისტიანობის შემდეგ მართლმადიდებლობის ნიშანი ჭკრი

ეხვე გამოისახა, ნიშნად იმისა, რომ იქნა ქრისტიანობის გავრცელებით გამოისყიდა ცოლვა დამიანსა და გვაუნება; მამახაცი არის თავი დედახატისა. აგრეთვე; დედახატის თავი დავაწოთსო ლოცვის დროს, სოლო მამახატის ქელი მოისადოსო.

დახვირდით №1 სურათს. წიე წიეჯელი დედახატის მიერ მოცემული ანაღი აღთქმას ნიშნავს, სოლო წიე ქეობე ჭკრის ტვირთვას, ჭკრის გოლოგოთის მთაზე, რომელიც ნიშნავს „თხემის დავილას“. აგრეთვე თავის არე, რომელსაც ეს ქელი ვარავს, არის თხემის დავილი, ამიტომ ჭკრის ვადა-

ხვითა ამ დავილას არის მამახაცი ქელის დავილასა და მოხდის დროს ჭკრის მრე დავილას, ანუ ვადახვითას ეხიება.

ჭკრის ვადახვითის დავილას არის ჭკრის მრე მრეწრის თავი. ეს და სხვა მრავალი შინაარსი აქვს ამ სიმბოლოებს, რომელთა შესახებ ჩიგნად გამოცემულ ნაშრომში ვაქცნება საუბარი მამხინ, თოცა სამუადრება გამოხნდა. ამ მრეწრის გამოისახებად მანამ ხი, რამდენიმე სიმბოლოებს სიღვიძლოთ ვადახვით

ამ საოცარი ქედისა, რომელსაც მძივი მარ-
გალიტის, მდოგვის მარცვლისოდენი რწმუნის
სიმბოლოდ არის გახეობული გრესილ ძაფზე.
წილით უსუნის სიმბოლო (ვინი აგრეთვე დი-
აბუღაუბის ნიშანია) მიანიშნებს იმაზე, რომ მამა-
ბაბი არის მახრთხეული. იგი ხელის ხელ-
თხევის, ანუ იქნა ქრისტიან ღმერთად განცხა-
დების, მისი მთავლავით (იოანესთან) ხელის მო-
ნათვლისა და სხურობის, აგრეთვე „ძველ აღთქმა-
ში“ სამსხვერპლო ცხოველის სისხლის საჩუ-
რებელი ვინის სიმბოლოც არის, წილით მთელი
მისი გარდნული ვიწმით იგი ლამაზს ჰგავს...
ეს მაშინ, როცა მამაბაბი ქედს მოიხდის და ვინის
ამოაზრობებს, რათა ამ ძაფით ქედი ჩამოხიდოს.

თავშიშვლი ყოფნა მამაბაბისათვის იმდენად
სიწმინდისად ითვლებოდა, იტყობდა ქართული;
- თავქუდმოგლეჯილი გარბოდათ... წილით სვა-
ნურ ენაზე უწყდოს „ტუტის“ ეძახიან, წილით
შეშლილს - ლუტხურეს. ამ სიტყვებს ვუბრუნით
აქვთ... და ხიდვ, სვანეთში ასეთი ფიცი არსებობს;
„ჩემი ქედი მიწას დაწარცხოს, თუ ასე არ გავა

ქეთო - იტყვის მამაბაბი - დაბაბი იტყვის - ჩე-
მი თავსავარი მიწას დაეცეს, თუ ასე არ გავაქეთო
როგორ მოვიქცეთ ახლა, თუ დაბაბის თავი მამა-
ბაბის (სახარების) მიხედვით, მაშინ თავშიშვლი თაყ-
ბის წინამძღოლობა ურჯობის ჩვენთვის, წილით თავ-
შემოსილისა, რომელმაც იცის რისთვის იხურავს
ქედს, ჭეშმარიტად მისაღებია, თუბი სანდუკულაშიც
უჩანს და არცერთს არ არცხვინს.

დიდი ასწავლებობა როსტკვან მუცისა და უ-
თანდობლისა „ვუცხის ცუხოსანში“ ასეთი ნაძლე-
ვით აღინიშნა:

„კინცა იყოს უარესი, თავშიშვლი

სამ დღეს კლიდეს“

რეტა რამდენ წინს უნდა ვიყოთ ასე?
აღარც სახარებისა გავსმის, აღარც „ვუცხის-
ცუხოსანისა“, არ მიწყინოთ, მაგრამ დროა.
გონის მოვკვით, რათა გონის არე - თავი
თავობდეს და მტერი არ წაწიობდეს.

სვანური ქუდი ძირითადად სამი ფერისაა. ეს პისი
ტიღვს ერთი საიდუმლოა.

1. შავი — ქვესხნელი
2. თეთრი — ზესხნელი
3. ნაცრისფერი — სხნელი, ანუ სუ-

თისოფელი, რომლის მუვიდნისც კანთ ჩვენ, ცოც-
ხალი ადამიანები. ქვე-სხნელისა განდევნა ლაქებუ-
თა სუფიები, ხოლო ზე-სხნელისა ლქრთი, ან-
ვლონიები და წმინდანები.

ყოფნას ვერთა მნიშვნელობის შესახებ მოი-
ცავს თეთრი და შავი, ხოლო მათი შრევა ნაც-
რისფერს გვამოყვს, რომელიც ერისხაცის თავ-
საწერავს ნიშნად იმისა, რომ იგი ვლოშს ცოდ-
ნას ქვე-სხნელისა (შფისა) და

ზე-სხნელისა (თეთრისა, ნათელი სხვაა ტიღვა,
უფრო მაღალი ზანგი, თვალმუდგამი), ამიტომ ნაცრის-
ფერი ქუდი შეიძლება დაიხუროს ხაერო მოძღვარმა,
ხოლო შავი ვერისა ზერმა.

ფოკანი POKANY

www.phokani.ge

ფოკანის სახელოსნოები 2000 წლიდან იღებს დასაბამს, როდესაც ქართული მინანქრისა და ოქრომჭედლობის უძველესი ტრადიციების აღდგენის მიზნით, საქართველოს პატრიარქის, უწმინდესისა და უნეტარესის ილია მეორეს ლოცვა-კურთხევით და ფოკას წმინდა ნინოს დედათა მონასტრის იღუმენია ელისაბედის ძალისხმევით, მონასტერში დაიწყო მინანქრის დამუშავების ტრადიციების აღდგენა და დავით კაკაბაძის ხელმძღვანელობით დაარსდა სახელოსნო „ფოკანი“. თავდაპირველად „ფოკანი“ მხოლოდ საეკლესიო ნაკეთობებს ამზადებდა.

მომდევნო წლებში „ფოკანის“ პროდუქციის ხაზი გაფართოვდა.

2005 წლიდან გაიხსნა კერამიკისა და ფაიფურის ნაკეთობების ხელით მოხატვის მიმართულება.

2007 წელს „ფოკანმა“ სრულიად ახალ სფეროში - მოზაიკის ნაკეთობებზე დაიწყო მუშაობა და საფუძვლიანად განავითარა ეს მიმართულება.

წლების განმავლობაში აქტიურად ეწყობოდა სახელოსნოს უკვე მრავალგვარი პროდუქციის გამოფენები როგორც თბილისში, ასევე საზღვარგარეთ. „ფოკანმა“ მონაწილეობა მიიღო 2007 წელს რომში და 2008 წელს პარიზში გამართულ გამოფენებში.

2010 წლიდან საეკლესიო მიმართულებას დაემატა საერო-სამკაულების ხაზი და დაფუძნდა „ფოკანის სახელოსნოები“.

ოდითგანვე, ტიხრული მინანქარი, ცვარა და ფილიგრანი სამეფო ხელობებად ითვლებოდა, რომელთა შორის ტიხრული მინანქარი აღმატებულია. „ფოკანის სახელოსნოები“ მიზნად ისახავს ქართული მინანქრის, ოქრომჭედლობის, მოზაიკისა და კერამიკის ტრადიციების, ძველი ტექნიკის აღდგენასა და უახლეს, თანამედროვე ტექნოლოგიებზე დაყრდნობით მათ შემდგომ გაფართოვებასა და გამდიდრებას. სწორედ ამიტომ, „ფოკანის“ სავაჭრო ნიშანს ბრილიანტის კვების ფონზე გამოსახული შროშანი წარმოადგენს.

ყველა ჩვენი ნაკეთობა, უმთავრესად, დავით კაკაბაძის მიერ მოკვლეული და „ქართული ორნამენტის გენეზისში“ თავმოყრილი ორნამენტის და ფერთა გამით არის შთაგონებული.

„ფოკანის“ საერო ნაკეთობებში ძველი ქართული ორნამენტის მოტივები და სიმბოლოები ჰარმონიულადაა შერწყმული დიზაინერების მიერ სტილიზებულ თანამედროვე ფორმებთან. ჩვენთან ნატიფი ხელოვნების ისტორია და მომავალი

The creation of “Pokany workshops” in 2000 appears especially significant for our enterprise – because of the coincidence with the beginning of the century. The strife of the founders was ambitious and simple: to restore the ancient traditions of the Georgian goldsmiths and enamel craftsmanship. With blessings of His Holiness Iliia II, Patriarch of Georgia, and with the Endeavour of Mother Superior Elisabed of St. Nino Convent in Poka, the monastery became the place where we started to revive the traditions of work on enamel, and under the guidance of David Kakabadze the “Pokany” studio was established. At that starting point “Pokany” was concentrated preferably on manufacturing and production of articles and wares particularly for the church service

requirements and use.

Eventually, the following years brought the increase and widening of “Pokany” production line.

2005 - The year was marked for “Pokany” by the introduction of a new line in the sphere of ceramics.

2007 – The year was marked by the introduction of a totally new sphere of mosaic, and “Pokany” succeeded in its significant development.

The following years are marked by the active participation of the “Pokany” – with a variety of its produce, in exhibitions in Tbilisi and beyond the borders of Georgia; “Pokany” took part in exhibitions in Rome (2007) and in Paris (2008). Beginning from 2010, the conventional adornment and decoration line was added to the initial church service objects and “Pokany workshops”

უკავშირდება ერთმანეთს როგორც უძველესი ქართული მინანქრისა და ოქრომჭედლობის ტრადიციების აღდგენის გზით, რომლებმაც საუკუნეებს გაუძლო და თითქმის უნაკლოდ მოაღწია დღემდე, ასევე საიუველირო და ნატიფ ხელოვნებაში უახლესი ტექნოლოგიების ათვისებითა და დანერგვით.

ჯილდოები

2005 წელს, „საქართველოს ეკლესიაში თავდადებული მოღვაწეობისთვის დამინანქრის ხელოვნების აღორძინებაში შეტანილი დიდი წვლილისთვის“ საეკლესიო ფოკანის სამხატვრო ხელმძღვანელი დავით კაკაბაძე სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია მეორემ დააჯილდოვა საპატრიარქოს სიგელით.

2010 წელს „ფოკანი“ ჩაირიცხა მსოფლიოს იმ საიუველირო კომპანიების რიგებში, რომლებიც კალრ ფაბერჟეს მემორიალური ფონდის წევრები არიან. ფოკანის სახელოსნოებს გადაეცა საპატიო ჯილდო - მიხაილ პერხინის ორდენი, საიუველირო საქმეში შეტანილი წვლილისთვის.

საქმიანობა

„ფოკანის სახელოსნოებში“ ქართული ოქრომჭედლობისა და ტიხრული მინანქრის საუკეთესო ტრადიციებისა და უახლესი ტექნოლოგიების შერწყმით მზადდება საეკლესიო ნივთები და საერო სამკაულები. ამას ემატება მიკრომოზაიკის ტექნიკით დამზადებული ნაკეთობები, რაც დღეს მსოფლიოში მხოლოდ ორ ადგილას, - იტალიასა და საქართველოში, „ფოკანის სახელოსნოებში“ მზადდება, ასევე ხელით მოხატული კერამიკა და ფაიფური, ჭურჭელი და სამშენისები. წარმოება ორ ძირეულ ნაწილად იყოფა - საეკლესიო და საერო მიმართულებებად. საეკლესიო ფოკანის მომხმარებლები ძირითადად არიან ეკლესია-

was founded.

Since ancient times the cloisonné enamel, grenetis (tsvara) and filigree were acknowledged as royal craftsmanship, with cloisonné enamel considered of the highest rank. “Pokany workshops” strives to restore the traditions of Georgian enamel, skills of goldsmiths, mosaic and ceramics; to re-establish centuries-old technique and to ensure the further enrichment and perfection of the art on the basis of modern technologies. This is the reason that the “Pokany” trademark is represented by an image of a lily on the background of the diamond section.

Basically, all our articles and wares are the result of David Kakabadze’s research, inspired by the color range and ornamentation accumulated in the “Genesis of Georgian ornament”.

Conventional articles of “Pokany” represent a harmonious blend of old Georgian ornamentation motives and symbols – with the modern forms stylized by designers. We link and unite the history of fine arts with the future – by restoration of the ancient traditions of Georgian goldsmiths and enamel, the traditions that survived the centuries and reached the present, and by mastering and implementation of the latest technologies in gold and silver ware and fine arts.

Awards

2005 – Ilia II, Catholicos Patriarch of Georgia awarded the Patriarchate Official Document to David Kakabadze, Art Manager of the church-oriented “Pokany”, as the sign of “Recognition of selfless activity in Georgian Church and significant contribution in restoration of art of enamel”.

2010 – “Phokany” was entered on the List of the World Jewelry Companies, members of Carl Faberge Memorial Foundation. For the contribution in the field of jewelry “Pokany workshops” was awarded honorary decoration – Order of Mikhail Perkhin.

Activities

“Pokany” creates the church wares and conventional adornments by merging the best traditions of the Georgian goldsmiths and Georgian enamel – with the latest technologies. To that should be added the articles that are created applying the micro-mosaic technique – which at present is accomplished only in two countries of the world, Italy and Georgia. The “Pokany” produces also hand-painted ceramics and porcelain, crockery, bathroom crocks and decorative jars, plates and china artifacts. The produce is divided into two major parts – that of the church needs and of the public use. The church-oriented “Pokany” cus-

მონასტრები, ან სამღვდლო ფიზიკური პირები, ხოლო საერო ფოკანის კლიენტურას ძირითადად წარმოადგენს საშუალო და საშუალოზე მაღალი შემოსავლის მქონე პირები.

სამკაულის გარდა საერო ფოკანი აწარმოებს კერამიკის საყოფაცხოვრებო ნივთებს, გამოყენებით თუ დეკორატიულ ჭურჭელს. საფრანგეთიდან და მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოტანილი უმაღლესი ხარისხის ფაიფურის, ფაიანსის, ბისკვიტის „თეთრეულს“, რომელიც ილუსტრირდება და გამოიწვება ფოკანში.

კომპანიაში დასაქმებულია 100-ზე მეტი თანამშრომელი. კომპანიის პროდუქცია გამოირჩევა ხარისხითა და უნიკალურობით და ანალოგი არ გააჩნია, რადგან დამზადებულია ექსკლუზიური დიზაინით, „ფოკანში“ აღდგენილი ქართული ოქრომჭედლობისა და ტიხრული მინანქრის რთული ტექნიკის გამოყენებით, ტრადიციული ორნამენტისა და სტილის დაცვით, რასაც ემატება უახლესი, 21-ე საუკუნის ტექნოლოგიები.

რითი ვამაყობთ?

ჯერ მხოლოდ ათი წელია მას შემდეგ, რაც „ფოკანის“ საეკლესიო სახელოსნომ ფუნქციონირება დაიწყო და კომპანიამ მომავალი განვითარებისკენ აიღო გეზი. წლების განმავლობაში თავდაუზოგავი მუშაობისა და აქტიური სწავლის შედეგად, ჩვენ შევძელით ნაკეთობების დახვეწა, მათთვის ფოკანის განსაკუთრებული სტილის მინიჭება და მომხმარებლის აღფრთოვანებაში მოყვანა.

დღეს „ფოკანი“ უკვე გაცილებით მეტია. სახელოსნოებმა ეკლესიის წიაღიდან აიღო წარმატებული დასაწყისი და 2010 წლიდან არაჩვეულებრივი სამკაულების, აქსესუარებისა თუ საყოფაცხოვრებო ნივთების დამზადებით საერო ცხოვრების გამშვენიერებასაც ემსახურება.

სამკაულების წარმოებას უკვე დახელოვნებული ოსტატები და წარმატებული კომპანია უმაგრებდა ზურგს, მაგრამ მსრულიად ახალი სფეროს დანერგვამ მრავალი სირთულე წამოჭრა; თუმცა, ამ შემთხვევაშიც, „ფოკანში“ ჩართული ადამიანების თავდაუზოგავმა შრომამ და უზადლო ოსტატობამ შედეგი გამოიღო და თამამად შეგვიძლია განვაცხადოთ, რომ საიუველირო „ფოკანი“ წარმატებით შეუდგა ბრენდის, და თავად ნატიფი ხელოვნების განვითარებას საქართველოში.

რაც ყველაზე მთავარია, „ფოკანი“ არ კარგავს თვითმყოფადობას და თავის სიტყვას ამბობს საიუველირო სამყაროში. უძველესი ტექნოლოგიების აღდგენით და დახვეწით,

tomers are represented mainly by churches and monasteries, or the physical persons of the clergy, while the public clientele is mostly consists of the persons with substantial and/or high income.

Apart from adornments, the public-oriented “Pokany” produces crockery and earthenware, vessels, china and decorative articles. The France-supplied porcelain, glazed earthenware, so called biscuit linen of the highest quality is illustrated and undergoes the obligatory furnace-treatment in “Pokany”.

The number of staff members and personnel of the Company exceeds 100 persons. The features that characterize the produce of the Company are quality and uniqueness; the similar products simply do not exist because they are created according to exclusive design. “Pokany” succeeded in implementing the restored complicated technique of the Georgian goldsmiths and cloisonné enamel, preserving the traditional ornamentation and style, to which the 21st century latest technologies have been added.

What we are proud of?

Only ten years have passed since time when the church studio of “Pokany” started to work and the Company steered a course for the further development. The years-long tireless work and active learning equipped us with the ability to perfect the produce, honing and providing it with extraordinary style that ignites the delight of the customers.

The name of “Pokany” today signifies much more. The initial church source of success-destined studio developed, and beginning from 2010 it serves the task of beautifying the public life – with wonderful and unconventional adornments, accessories and objects and articles of daily life.

Doubtlessly, the public produce was strongly supported by the already qualified skills of the craftsmen – and by that time the thriving Company, but with the implementation of an absolutely novel sphere a number of complications sprang up. Still, in that case the tireless work and matchless expertise yielded result – so we can safely declare that “Pokany” jewelry successfully undertook the development of the brand – and of fine arts itself in Georgia.

What is most important, “Pokany” never loses its originality and states its own word in the world of jewelry. By restoring and honing the ancient technologies, applying the latest achievements of technique using the old ornamentation blended with the most beautiful forms created by designers, the unique adornments and decora-

ტექნიკის უახლესი მიღწევების გამოყენებით, ძველი ორნამენტისა და დიზაინერთა მიერ შექმნილი ულამაზესი ფორმების შერწყმით იქმნება “ფოკანის” უნიკალური სამკაული.

ტიბრული მინანქარი

სამკაულის დამზადების პროცესი იწყება ვერცხლის ან ოქროს დამუშავებით და მინარევებისგან გაწმენდით. ლითონისთვის ფორმის მიცემის შემდეგ მისი მოპირკეთება რამდენიმე მასალით არის შესაძლებელი: ტიბრული მინანქრით, მოზაიკით, ძვირფასი ქვებით. ხშირად ერთ ნაკეთობაში რამდენიმე მასალაა გამოყენებული.

ტიბრული მინანქრით შემკული ნაკეთობის შექმნის პირველ ეტაპს ოქროს ტიბრების დამზადება, მათთვის ფორმის მიცემა და ესკიზის მიხედვით ნახატის აწყობა წარმოადგენს. შემდეგ, მიღებულ ფიგურებში ფუნჯის ან ნემსის დახმარებით სვამენ ფერად მინანქარს და გამოწვავენ ნაკეთობას.

მოზაიკა

სამკაულის მიკრომოზაიკით მოპირკეთების პროცესი იწყება სმალტის დამზადებით. სმალტას ცეცხლზე არბილებენ, საჭირო ფორმას აძლევენ, წელავენ გარკვეულ ზომამდე, შემდეგ ამტვრევენ და აწყობენ გამოსახულებას ან ორნამენტს ვერცხლის/ოქროს ფორმაზე და სპეციალური წებოთი ამაგრებენ. კერამიკა

რაც შეეხება კერამიკას, ფაიფური და ფაიანსი “ფოკანში” საფრანგეთიდან, ქალაქ ლიმოჟიდან ჩამოდის. ეს მხოლოდ ბისკვიტია, ერთხელ გამომწვარი ჭურჭელი, რაც შემდგომ “ფოკანის” კერამიკის სახელოსნოში იხატება ფანქრით, ჭიქურდება ფერადისაღებად, ზედ ევლება გამჭვირვალე ჭიქური და გამოიწვება.

„ფოკანის“ სახელოსნო

tions of “Pokany” are created.

Cloisonné enamel

The creation process of adornments begins with the processing of silver and gold, and purification, from other possible substances. After molding the needed form to the metal, begins the next step of its processing, and follows the stage of setting cloisonné enamel, mosaic and precious stones; often several materials are utilized together.

The first stage of setting the cloisonné enamel begins with preparing golden partitions, molding their form and setting adornment or image / icon. That is followed with the setting of colored enamel applying a brush or a needle, and then follows the process of furnace-treatment of the object.

Mosaic

The micro mosaic treatment process of adornment starts with preparing the smalt. The smalt is softened on fire, then molded to the re-

quired form and stretched to the needed size; then the smalt is crushed and an image or ornament is set on a silver or golden form, with its successive gluing applying special glue.

Ceramics

The case of ceramics, porcelain and glazed faience represents a different picture, because from Limoge, France “Pokany” gets the so-called biscuit, i.e. crockery that had already undergone a single furnace-treatment; in “Pokany” ceramics workshop the received articles are covered with pencil drawings, glazed with colored paints – and after covering them with transparent glaze, they undergo the furnace-treatment.

studio of “Pokany”

მოქვის ოთხთავის სახელწოდებით ცნობილი ხელნაწერი 1300 წელს, სავარაუდოდ, მოქვის მონასტრის სკრიპტორიუმშია გადაწერილი. უძველესი დანიელ მოქველ მთავარ ეპისკოპოსის დაკვეთით ეფრემს გადაუწერია. ეფრემის სახელი მათეს სახარების ბოლოს დართულ ანდერძშიც ჩანს. ხელნაწერის დამკვეთი, დანიელ მოქველი ეპისკოპოსი, ჯი ხელნაწერის ბოლოს (328რ), ჩვილადი ღმრთისმშობლის წინაშე მუხლმოყრილი გამოსახება, შესაბამისი ასომთავრული წარწერით: დანიელ მოქველ მთავარეპისკოპოსი.

მოქვის სახარება საყმაოდ მოზრდილი ფორმატის წიგნია (30X23,5სმ) და მოიცავს 329 ფურცელს; საწერ მასალად ჯარგად გამოყვანილი, სპილოს ძვლისფერი ეტრატია გამოყენებული. ტექსტი გადაწერილია ულასიური ნუსხური, ორ სვეტად ყავისფერი მელნით. სახარების ტექსტი გიორგი მთაწმინდელის რედაქციისა, რასაც მისივე ანდერძი ადასტურებს (ფ.326რ).

თანადროული ანდერძების გარდა ხელნაწერს რამდენიმე შედარებით გვიანი ხანის მინაწერიც ახლავს.

ხელნაწერი XIII-XIV საუკუნეებსათვის უჩვეულო მინიატურების სიუხვითაც გამოირჩევა. ხელნაწერის მხატვრულ თავისებურებას ფურცლოვან ოქროზე შესრულებული მინიატურები წარმოადგენს; სწორედ ჯალიგრაფი ეფრემია მიჩნეული ხელნაწერის მომხატველად (თავის ორ მოწაფესთან ერთად). უძველესი მხატვრულ სახეს 155 სიუჟეტური მინიატურა, 10 ჯამარა და 530-მდე სახედაო ასო და ინიციალი განსაზღვრავს. ხელნაწერის მხატვრული ანსამბლი პალეოლოგოსური ხელოვნების საუკეთესო ნიმუშია ქართულ და ზოგადად, ქრისტიანულ ულტურულ ტრადიციაში.

მოქვის ოთხთავი საზოგადოების ყურადღების არეალში XIX საუკუნის II ნახევარიდან მოექცა; 1921 წელს მოქვის ოთხთავი ქართულ საგანძურთან ერთად უცხოეთში გაიტანეს და მისი დაბრუნება მხოლოდ 1945 წელს გახდა შესაძლებელი.

მოქვის სახარების უნიკალურობას განაპირობებს მის გაფორმებაში ჩართული მინიატურების იკონოგრაფიული სქემების შერჩევა და მათი მხატვრული თავისებურებანი. მინიატურათა შესრულების ტექნიკა (ფურცლოვან ოქროზე დადებული ფერადოვანი

ლაქები) ჯი მას მსოფლიო კულტურის უბრწყინვალეს ნიმუშთა რიგში აყენებს.

10 გვერდიანი სერიით წარმოდგენილ ჯამარებს ტექსტში, შესაბამის ადგილზე ჩართული მახარებელთა გამოსახულებები ენაცვლება. მათე მახარებელი ყველაზე ცუდადაა დაცული და მხოლოდ გრაფიკული მონახაზითაა მასზე მსჯელობა შესაძლებელი; მარჯობ მახარებელი წმ.პეტრეს გარემოცვაშია წარმოდგენილ, ლუკა მახარებელი ღმრთისმშობლის, ხოლო იოანე მთაგონებული ჯარნახობს პროხოურეს, თავის მოწაფეს.

მოქვის სახარების გაფორმებაში ჩნდება როგორც მთლიან გვერდზე წარმოდგენილი მინიატურები, ასევე ტექსტში ჩართული ჯომპოზიციები. მთლიან გვერდზე მინიატურების შემოტანით მხატვარი მათ მნიშვნელობას უსვამს ხაზს (ქრისტეს გენიალოგია, სულიწმიდის მოფენა, მიძინება, ღმრთისმშობელი ჩვილით დანიელ მთავარეპისკოპოსი) და იღუერ დატვირთვას ანიჭებს..

მათეს სახარებაში ჩართულია 97 მინიატურა, მარჯობში 6, ლუკაში 27, იოანეს სახარებაში ჯი 25 სცენა.

მინიატურებში ნათლად გამომყლავნდა პალეოლოგოსური სტილისათვის სახასიათო ნიშნები; იკონოგრაფიული სქემების მრავალფეროვნებას ახალთან ერთად ძველი ტრადიციების არსებობაც განაპირობებს. ჯომპოზიციის სიმწყობრე, არქიტექტურული და პეიზაჟური ფონების ახლებური გადმოცემა, ექსპრესიითა და დინამიკით დატვირთული ჯომპოზიციები, ფორმათა ფერწერული დამუშავება, სიღრმის შექმნის იღუ-ზია, სწრაფვა სახეთა ინდივიდუალური გადმოცემისაკენ, ფიგურათა თავისუფალი მოძრაობები, თეთრაშერეული ტონების გრადაცია გამომსახველობითი საშუალებების ფართო დიაპაზონზე მიგანიშნებს.

თავის დროზე ხელნაწერი შემეული ყოფილა XIV საუკუნის მოჭედილი ყდით, რომელსაც ჩვენამდე არ მოუღწევია. საფრანგეთიდან ჩამოტანის დროს მას მხოლოდ მოოქვრილი ყდის ნაწილი ახლდა, რომელიც დღეს ცალკე ინახება.

ნინო ქავთარია
ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის
ხელოვნების ისტორიის დეპარტამენტის
ხელმძღვანელი

Mokvi Gospel

The manuscript known as Four Gospels of Mokvi was written in 1300, presumably in scriptorium of Mokvi Monastery. Apparently the codex was re-written by Ephraim on orders of Daniel Archbishop of Mokvi. Ephraim's name is also mentioned in the testament added to the Mathew's Gospel. The person who ordered the manuscript, the Archbishop Daniel of Mokvi is depicted at the end of the manuscript (328r), kneeling in front of Mother Mary with an infant, with the respective caption in Asomtavruli alphabet: "Archbishop Daniel of Mokvi".

Mokvi Gospel is a book of a relatively large format (30x23,5cm) and includes 329 pages; well treated ivory color parchment is used as a writing material. The text is written in classic Nuskhuri alphabet, in two columns in brown ink. The text of the Gospel has been edited by Giorgi Mtatsmindeli, which is also mentioned in his own testament (f326r).

Apart from the contemporary testaments the manuscript has also some additions of the later period.

The manuscript is also distinguished by the miniatures not very typical for XIII-XIV centuries. The miniatures on the sheet gold add the peculiar features to this manuscript; The calligraphist Ephraim is considered also as an author of these miniatures (together with his two apprentices). The artistic features of the code are determined by 155 miniatures, 10 decorative arches, and up to 530 decorative capital letters and initials. The artistic ensemble of the manuscript is an excellent example of paleological art in Georgian and in general in Christian traditions.

The four Gospels of Mokvi attracted the attention of the society in the II half of XIX century; In 1921 the Four Gospels of Mokvi, along with treasures of Georgia was taken abroad out of Georgia and it was returned to the country only in 1945.

Selection of iconographic schemes included in the miniatures, and their peculiarities determine the uniqueness of the Gospel. The technique of the miniatures (color stains on the sheet gold) places it among the most brilliant

masterpieces of the world culture. In the texts of decorative arches represented by the 10 page series, the pictures of the evangelists replace each other. The evangelist Mathew was not preserved so well and we can only judge about the picture according to the graphical outline; the evangelist Marc is depicted in the presence of St. Peter, Lica is pictured in the presence of St. Mary, and the evangelist John is dictating to Prochorus, his apprentice.

The miniatures are depicted on full pages as well as incorporated in the text. By introducing the miniatures on full pages the artist emphasizes their importance (the genealogy of Jesus Christ, Descend of the Holy Spirit, Assumption, The Mother Mary with the Infant and Aniel the Archbishop) and thus increases the significance of the contents.

There are 97 miniatures incorporated in the Gospel by Mathew, 6 in Marc's, 27 in Luca's, and 25 scenes in John's.

The features typical to paleological style are clearly visible in the miniatures; the variety of iconographic schemes is determined by using the old traditions along with the new ones. The orderliness of the compositions, new representation of architectural and landscape backgrounds, the compositions loaded with expression and dynamics, the pictorial processing of the forms, illusion of creation of the depth, attempt of expression of the individualism of the faces, free movements of the figures, gradation of various tones, indicates the wide diapason of the variety of the means of expressive.

Originally the manuscript was decorated with the beaded cover of the XIV century, which have not reached us. When it was brought back from France it only had the part of the cover made of gold, which is preserved separately today.

Nino Kavtaria
Head of History of Arts Department
National Center of Manuscripts

კონფერენცია აჯარაში CONFERENCE IN ADJARA

ზ აღმოცემის თანახმად წმიდა ანდრია პირველწოდებული საქართველოში ზემო აჯარიდან შემოვიდა, დიდაჯარაში ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის გაძარი ააშენა და დაიწყო ქრისტიანობის ქადაგება. ეს ადგილი ყველა ქართველისათვის წმინდაა და ალბათ წარმოგიდგენიათ რაოდენ ბედნიერები ავლდნობდით, როდესაც სხალთის ეპისკოპოსმა სპირიდონმა, რომლის ღოცვა-ყურთხევით ხიჭაურაში წმ. ტბელაბუსერისძის უნივერსიტეტი დაარსდა უკვე მესამე, სამეცნიერო კონფერენციაზე მიგვიწვია.

According to the saying St. Andrew the First-Called arrived to Georgia through the Upper Adjara, built a St. Mary's cathedral in Didadjara and started to preach the Word of God for Georgians. This place is sacred for each Georgian and you can imagine how lucky we felt when the Skalta Archbishop Spiridon, who established the University of St. Tbelabuseridze in Khichaura, invited us to the third Scientific Conference.

ნანახმა გაგონილს გადააჭარბა - უღამაზეს ხეობაში მოულოდნელი სიდიადით თავს იწონებს საუნივერსიტეტო კომპლექსი, რომელიც საქართველოს ოქროს ხანის საგანმანათლებლო ჯერას თუ მოგაგონებთ, აქ ყველაფერი მეუფე სპირიდონის სიყვითითა და ზრუნვით სუნთქავს და უდაოდ უდიდეს მსახურებას უწევს ქართველი ერის მომავალს.

კონფერენციაზე, რომელიც ტრადიციულად დიდაჭარობის დღესასწაულს ემთხვევა არტ-გენი ხალხური რენვის ოსტატებთან, ქართული საბრძოლო ხელოვნებისა და ჯგუფ „ჩვენებურებთან“ ერთად წარსდგა, მათ იქ დამსწრე საზოგადოებას გაუზიარეს საკუთარი გამოცდილება და ისაუბრეს ქართული ფოლკლორის დღევანდელ მდგომარეობასა და პრობლემებზე..

თითქოს ყველაფერი განგებ ხდება - წლევანდელი ფესტივალის მთავარ თემად განათლება ავირჩიეთ, განათლება ანუ ერთი თაობის მიერ დაგროვილი ტრადიციის შემდგომი თაობისათვის გადაცემა, ერთი ადამიანის მიერ მეორესათვის მოყოლა, ოსტატისა და შვირდის, ლოტბარისა და მოსწავლის ურთიერთობა... და სწორედ მიტომ, ამ კონფერენციაზე ჩვენმა მონაწიმეობამ ხაზი გაუსვა ფესტივალ არტგენის ერთ-ერთ მთავარ ფუნქციას - იყოს ხალხში დაგროვილი სიმდიდრის, ტრადიციის ანუ ეროვნული სიბრძნის გადაცემა.

What we saw was more than we expected – unexpected grandeur of the University complex in a breathtaking ravine, which reminds us the education centers of the Golden Age in Georgia. Everything here breathes with the kindness and care of Archbishop Spiridon, and ensures the truly great service to the future of Georgian nation.

ArtGene attended the conference, which usually falls on the festivities of the “Didacharoba”, together with the artists of Georgian crafts, masters of Georgian martial arts and with the band “Chveneburebi”. We shared with other participants with our experiences and discussed the current states and problems of the Georgian folk culture.

It seems like everything is predetermined – we chose education as the main theme of this year’s festival; education- as in passing on the tradition accumulated by one generation to the other, as in the master teaching his apprentice, as in the relationship between the skilled musician and his student... And our presence here on this conference emphasized one of the main functions of ArtGene – to carry the treasures, traditions and the national wisdom to the future generations.

LET'S GO

დავით ჭავჭავაძე
Davit Chavchavadze

წაველით

სოხიდან სოხუმსა და სინოპს შორის, რკინიგზის ხიდის ქვეშ გამავალ გზაზე გვეჭირა.

„ფრონტის ხაზი გასწორებულია“ ჩამესმის რაციიდან, უნებლიედ მეღიშება. ქლუხორის ქუჩიდან სანაპირომდე რვაასი მეტრია, ქლუხორის ქუჩა მთას ებჯინება, რომელ ფრონტის ხაზზე საუბრობენ და რას ასწორებენ? უკვე ღამეა, დაბობნვა შეწყდა. მარყუჭი არ გამოსდით, შესაბამისად შეტევასაც არა აქვს აზრი. ამიტომაც წყნარად ვარ. რაციიდან კვლავინდებურად ისმის უგუნური ბრძანებები, რომელთა შესრულების არანაირი საშუალება არ არსებობს. ვერასოდეს წარმოვიდგენდი, რომ ამ მდგომარეობაში მყოფს, რამე გამახალისებდა. „მოახდინეთ ძალების კონცენტრაცია და გადადით იერიშზე“ ისმის ბრძანება რაციიდან. „რომელი ძალების?“ მეკითხება თანამებრძოლი. მეღიშება. დაკოდლი ნადირივით ყმუის უკანასკნელი ბარჯა. „ჩავრჩით?“ ისმის კითხვა. „არამგონია“ ვპასუხობ და ვცდილობ სიმშვიდე შევინარჩუნო. „გამსულელი ჰაიკი“ მიუღვებს გონებაში. „გამახსენდა იტალიური საჭადრაკო გამბიტური სკოლა, რომელ-

We were holding out position on the road passing under the railway bridge, between Sukhumi and Sinopi.

“The line of battle is straightened” I heard from the radio transmitter, I had to smile. There are eight hundred meters from Klukhori Street to the embankment, Klukhori street starts from the foot of the mountain, which line of battle are they talking about and what is straightening? It is already night, the bombing has stopped. The circle is not working, consequently the attack does not make any sense. So I am relaxed. The unreasonable orders are flowing from the radio, there is no way to fulfill them. I could never imagine that in such state there would be anything that would amuse me. “Make the concentration of the forces and start the attack” – another order from the radio. “What forces?” –is asking my fellow soldier. I had to smile again. The last barge is howling like a wounded animal. “Are we stuck”-someone is asking. “I don't think so” – I am replying and try to sound calm. “The passing pawn”-crosses my mind. I remembered the Italian chess gambit school, which is characterized by purposeful attacks on the kings, this is why the in many cases passes are not thought through. Such chess game does not have the development and from

მეფეზე, ამიტომაც არის რომ სვლები ხშირ შემთხვევაში გაუაზრებელია. პარტიას არა აქვს განვითარება და დებუტიდან პირდაპირ ენდ-შპილში გადადის.

მარყუჟი არ გამოსდით, შეგვიძლია წყნარად დავიხიოთ, მთავარია ბრძანება მივიღოთ, ღამეც ხელს გვიწყობს. „ნუ გათენდება ღამეო“ ჩემდა უნებურად ჩავილაპარაკე. მართლაც არასოდეს მენახა ასეთი ბნელი და უღევი ღამე. „აშუარად გვწყალობს“ ჩავილაპარაკე. „გამსვლელი პაიკი“ მიტრიალებს გონებაში. დაშამათებულ მეფეს ვერ იხსნის გამსვლელი პაიკი, მაგრამ ისიც არის, რომ ორი ცხენი ვერ აშამათებს მარტოხელა მეფეს, ვმშვიდდები.

შტაბიდან ჯაცი მოვიდა უკან დახვევის ბრძანებით. ჯარგია რაცით რომ არ გვიბრძანეს, თორემ ატყდებოდა ერთი ამბავი. მშვიდად, უხმაუროდ ვტოვებთ პოზიციას. ბარჯა კვლავინდებურად ღმუის, თითქოს შემოგვკვირის.

გოსდაჩაზე ორომტრიალია, ქაოტური მზადება გაქცევისთვის. „ჯი არ მივდივართ, გავრბივართ“ ჩამესმა მეგობრის ხმა. „რას იზავ?“ გაისმა პასუხად.

ბიჭებს გამოვყავი, განვმარტოვდი. კიბეზე ჩამოვჯექი. ზღვის ტალღების ხმაური ერთმანეთის მიყოლებით ჩამესმის. თითქოს მძიმე და ბლანტია, რაღაც უსიცოცხლო. ალში გახვეული ქალაქი აწითლებს ცას. გეგონება, რომ დაღვრილი სისხლი ცას მისწვდა. ვატყობ, რომ ველარავის ველარ ავიტან: ვერ ვიტან იმათ, ვერ ვიტან ამათ, ვერ ვიტან საკუთარ თავს. ნაღველი მახრჩობს, ღამის არის ცრემლები წამსჯედს. ცრემლი ჯი არა, დანა რომ დამარტყა, სისხლი არ წამომივა. როგორც სატრფოს, ვეალერსები იარაღს, გაუხეშებული, ჭეჭყამჯდარი ხელით. ცივი, უსიცოცხლო მეტალი, ძვირფას ადამიანზე უფროძვირფასად მექცა, გამიშინაურდა და გამისისხლხორცდა. როცა მეორე ახ-

the opening it immediately transforms into the end of the game.

The circle is not working, we can easily withdraw, the main thing is to receive an order, besides the nightfall is also on our side. “Night, don’t break into the morning” I have murmured involuntarily. I truly have never seen such a dark and endless night. “We are blessed” – I whispered. “Passing Pawn” crosses my mind again. “The stalled king cannot be saved by the passing pawn. But it is also true that two horses cannot stall the king”-I try to calm myself.

A man came from the command post with the order to withdraw. It is good that the order did not come through the radio, otherwise the commotion would start. We leave our position in silence, quietly. The barge is howling again, as if it cries for us.

There is a commotion, chaotic preparation for escape. “We are not withdrawing, we are running away”-I heard my friend’s voice. “What to do”- I heard the reply.

I separated myself from the guys, and stood alone. I sat down on the stairs. I hear the sound of waves, one after another. It feels like they are heavy and thick, somehow lifeless. The city in the flames colors the sky into red. It feels that the bloodshed in the battle has reached the sky. I can feel that I cannot stand anyone anymore: I hate those and I hate these, I hate myself. The sorrow suffocates me, I am about to cry. But forget the tear, you can hit me with the knife, I will not be able to shed even a drop of blood. I caress my gun, like a lover with rough and dirty hands. Cold, lifeless metal turned into a precious friend “When the Lamb opened the second seal, I heard the second living creature say, “Come and see!” Then another horse came out, a fiery red one. Its rider was given power to take peace from the earth and to make men slay each other. To him was given a large sword” – suddenly these words came to my memory.

I spent few more moments on the steps. “What can be done?”-I was questioning myself. I don’t have an answer, my mind is silent. The waves crush into the shore one after another. I grabbed my gun, which I know, I will still need.

სნა ბეჭედი, მომესმა ხმა მეორე ცხოველისა, რომელიც ამბობდა: „მოდი და იხილე“ გამოვიდა მეორე ცხენოსანი, წითელი: მის მხედარს მიცემული ჰქონდა დედამინიდან მშვიდობის წაღების ნება, რათა ერთმანეთი დაეხოცათ: მიცემული ჰქონდა დიდი მახვილი უნებლიედ ამოტივტივდა გონებაში.

ერთხანს კიდევ ვიჯექი კიბეზე. „რა შეიძლება, რომ გაკეთდეს“ ვეკითხები ჩემს თავს. პასუხს ვერ ვიძლევი, გონება დუმს. ტალღები, ერთმანეთის მიყოლებით უხეტქებან ნაპირს. ალში გახვეული ქალაქი ნელ_ნელა ილევს. ირიჟრაჟა. ავისხი იარაღი, რომელიც ჯერ კიდევ ვიცი რომ, დამჭირდება.

„ლალატია, ლალატი!“ ჩამესმა ვიღაცის ისტერიული ხმა. ყველანი ერთიანად ახმაურდნენ. მალევე ჩაჩემდნენ. ბიჭებს შევუერთდი. რატომღაც ჩვეულებრივზე მშვიდად ვარ. მაშინებს კიდევ ეს სიმშვიდე. რამე სისულელე არ ჩამადენინოს.

გოსდაჩას უხმაუროდ ვტოვებთ. ჩავიარეთ ერთ ღროს მშვენიერი პარკი და გავედით მთავარ გზაზე. თენდება. წლიდან წლამდე, ყოველ ზაფხულს ჩამოვდიოდი აქ დასასვენებლად. ვძაბავ გონებას, ვერაფერი ვერ მახსენდება. თითქოს მეხსიერებიდან ამოიშალა ყოველივე, უშფოთველი ბავშვობიდან.

ზღვა! ასეთი ზღვა ჯერ არ მენახა. მზის სხივებში მოლივლივე, ოქროში შემოსილი, მშვიდი და ამით მიმზიდველი.

ტამანგო! გამახსენდა აფრიკის ერთ-ერთი ტომის ბელადი, საკუთარი სიბრწყინით, მთელ თავის ტომთან ერთად რომ ამოყო თავი ჯაპიტან ტედუს ხომალდზე. მერე აჯანყდნენ, ევროპელები ამოხოცეს და მარტონი დარჩნენ. აფრიკელები „ესპერანსაზე“, საკუთარ ფეტიშებს მინდობილებს ზურგის ქარმაც ვერ უშველა. თურმე ტაქელაჟსაც ცოდნა უნდა, საერთოდ ყველაფერს უნდა ცოდნა.

“Betrayal, betrayal!”-somebody yelled hysterically. Everyone started shouting at the same time. But all went silent soon. I joined the guys. I am calmer than usual, for some reason. This calmness even frightens me a little bit. “I hope it will not make me to do something stupid”.

We leave the “Gosdacha” without any noise. We passed by a park which used to be so beautiful a while ago. Year after year I used to come here for the vacation. I strain my memory but can not recall anything, as if everything was erased from my carefree childhood years.

The sea! I have never seen the sea like this before. Sparkling under the sun, dressed in gold, calm and so attractive because of this calmness.

Tamango! I remembered the chief of one of the African tribes. Because of their own stupidity he found himself together with the rest of the tribe on the ship of Captain Ledu. Then they revolted, killed all the Europeans and found themselves alone on the ship. Africans on “Esperanza” were counting on the help from their idols but even the back wind could not save them. Even rigging requires some knowledge. Everything requires knowledge.

Betrayal! –what betrayal are they talking about? Ignorance is worse than betrayal.

Kelasuri was completely deserted by the population. Only us, the three troops are remaining. We received our orders, agreed on position and an action plan.

-Go to the dining room, you still have time. The dining room looks like a battle field, completely chaotic. We were never particularly disciplined and orderly. Noise, cheering is coming from all sides- as if they are happy, or not quite realizing what is happening. Two women over thirty serve us. They are strict and reserved. You can sense some sorrow and compassion from them and that enhances their attractiveness.

The dining room gradually empties, the chaos becomes calmer, the tables being cleared and cleaned. “They expect visitors. We are leaving, they are coming, women are staying. The winners will need a special reception.”

ლალატი! - რომელ ლალატზეა საუბარი? უმეცრება, უგუნურება, რაც ლალატზე უარესია.

კელასური მოსახლეობისაგან მთლიანად დაცლილიყო. მხოლოდ სამი რაზმი ვართ დარჩენილი. დავატებები მივიღეთ, პოზიციები და სამოქმედო გეგმა შევათანხმეთ.

- სასადილოში ჩადით, ჯერ კიდევ გაქვთ დრო.

სასადილო ბრძოლის შემდგომ ველს გავს, სრული ქაოსია. წესრიგით და დისციპლინით არასოდეს გამოვიჩნეოდი. ხმაური, ჭივილ-ხივილი, თითქოს უხარიათ, ან ვერ აცნობიერებენ მომხდარს. ორი ოცდაათ წელს გადაცილებული ქალი გვემსახურება. მკაცრად და თავშეკავებულად უჭირავთ თავი. რაღაც სევდა და თანაგრძნობა დაჰყვებათ, რაც მომხიბვლელობას მატებთ.

სასადილო ნელ-ნელა იცლება, ქაოსი მშვიდდება, მაგიდები ლაგდება, სუფთავდება. სტუმრებს ელოდებიან. ჩვენ მივდივართ, ისინი მოდიან, ქალები რჩებიან. გამარჯვებულებს სათანადო დახვედრა ესაჭიროებათ.

თანამებრძოლებთან ერთად ვუზივარ მაგიდას, მივშტერებივარ ფაფას, ლუქმა არ გადამდის. უჭმელ-უსმელად გავძეხი, ყელშიდაც ამომდიოდა.

„მიუხედავად ყველაფრისა ცხოვრება გრძელდება“ ძლივს გასაგონად ჩავილაპარაკე. წასვლას არ ვჩქარობ, მართობს ქალების ცქერა, მათი მკაცრი და თანაგრძნობით სავსე თვალები, თან რომ სძულხარ და თან ებრალები. „აღბათ სასიკვდილოდ არ ვემეტებით“ გავიფიქრე და სახეზე ღიმილმა გამიჩინა. ამჟამად მომწონს ეს ქალები.

წავედით! - თქვა ერთ-ერთმა თანამებრძოლმა, ბიჭები აიშალნენ. ზანტად, აუჩქარებლად ავკრიფე ჩემი ავლადილება და გასასვლელისკენ გავემართე. ერთხელაც გადავხედე ქალებს. ერთ-ერთი მათგანის თვალები შემეფეთა.

- всего хорошего. - დავემშვიდობე მიმზიდველ ქალბატონს.

- бог в помощь. - მიპასუხა მან. სასადილოდან გამოვედი.

ტამანგო! არ მასვენებს აფრიკელი ბელადის ისტორია.

მანც ვის მოეთხოვება პასუხი ამდენ მსხვერპლზე, ამდენ დაღვრილ სისხლზე, ამდენ ცრემლზე, შეურაწყოფაზე და დამცირებაზე?! დავიჯერო ტამანგოს?

ცხოვრება მძიმედ, ნელა ლაგდებოდა. ჩვენ ჯოჯობეთ გამოვლილებს გვიხორცდებოდა იარები, უახლესი წარსულის კომმარინელ-ნელა დავიწყებას ეძლეოდა. ამით გაქადნიერებულები უკან მოუხედავად ვეძლეოდით ომის შემდგომი მშვიდობის დამათრობელ ხიბლს და ხარბად მივეძალეთ შემოთავზებულ გართობას.

და, მანც, მარცხით მოყენებული შეურაწყოფის განცდა მოუნეტებელი აღმოჩნდა. დღესაც, როდესაც მასხენდება ის ავბედითი დღეები გონებაში უნებლიედ ჩამესმის:

გახსოვს ძმობილო ნახანძრატები?

ქალს, რომ ეჭირა ჰატარა ბავშვი.

ჩვენ კი ვტოვებდით ზღვისპირა ქალაქს

ამოღამებულ თვალებში ცრემლით.

გახსოვს? ჰატარა ბავშვის თვალები

ნაკვერჩხატები, ნახანძრატების.

- გასივდა გული - შენ რომ მითხარი

ჩვენ სევდიანი გვქონდა თვალები.

ლანდივით თეთრი მოხუცი ჯაცი,

თითქოს სიკვდილის გადმოდახილი.

ლამის წყვდიადში, ქალაქი ალში,

ჩვენში კი ენთო ნახანძრატები.

ჩვენ ხომ არასდროს დაგვავიწყდება,

ქალი, რომელსაც ეჭირა ბავშვი.

გახსოვს? ვტოვებდით ზღვისპირა ქალაქს,

ჩვენ, დარცხვნილი ჯარისკაცები.

I sit at the table together with my comrades in battle, I stare at the porridge, can't have a bite. "I was full without eating".

"The life goes on despite everything" I murmured to myself. I was not in a hurry, watching women entertained me, their eyes strict and at the same time full of compassion, they hate you and at the same time they pity you. "I guess they don't wish us to die" I thought and smiled. I definitely like these women.

Let's go - said one of the guys. We stood up. I slowly collected my belongings and headed towards the exist. I looked at the women one last time. I met in eye one of them.

-Good bye- I said in Russian to the attractive lady.

-God help you- she replied.

I left the dining room.

Tamango! The story of the African Chief keeps on coming back to my mind.

Who is going to be responsible for so many victims, for so much shed blood, so many tears, so much humiliation. Tamango?

The war is over, we have lost. The life was going back to normal slowly and heavily. We - those who went through the hell, were healing our wounds, the nightmares of the past were gradually subsiding. Encouraged by this we started recklessly enjoying the peace and the entertainment at hand like a thirsty man enjoys water.

And still, the feeling of humiliation caused by loosing can not be healed.

Art Gene 2011

თემა - განათლება
THEME- EDUCATION

ფასტივალ არტგენის მოგზაურობის გეგმა
ART-GENE FESTIVAL'S PLAN FOR THE TRIP

რეგიონები
18 ივნისი
მირზაანი
23 ივნისი
რუსთავი
26 ივნისი
ფოთი

თბილისი
15 - 24 ივლისი
ეთნოგრაფიული მუზეუმი

REGIONS
18 JUNE
MIRZAANI
23 JUNE
RUSTAVI
26 JUNE
POTI

TBILISI
15 - 24 JULY
MUSEUM OF ETHNOGRAPHY

ფოთი
POTI

თბილისი
TBILISI

მირზაანი
MIRZAANI

რუსთავი
RUSTAVI

ARTGENE

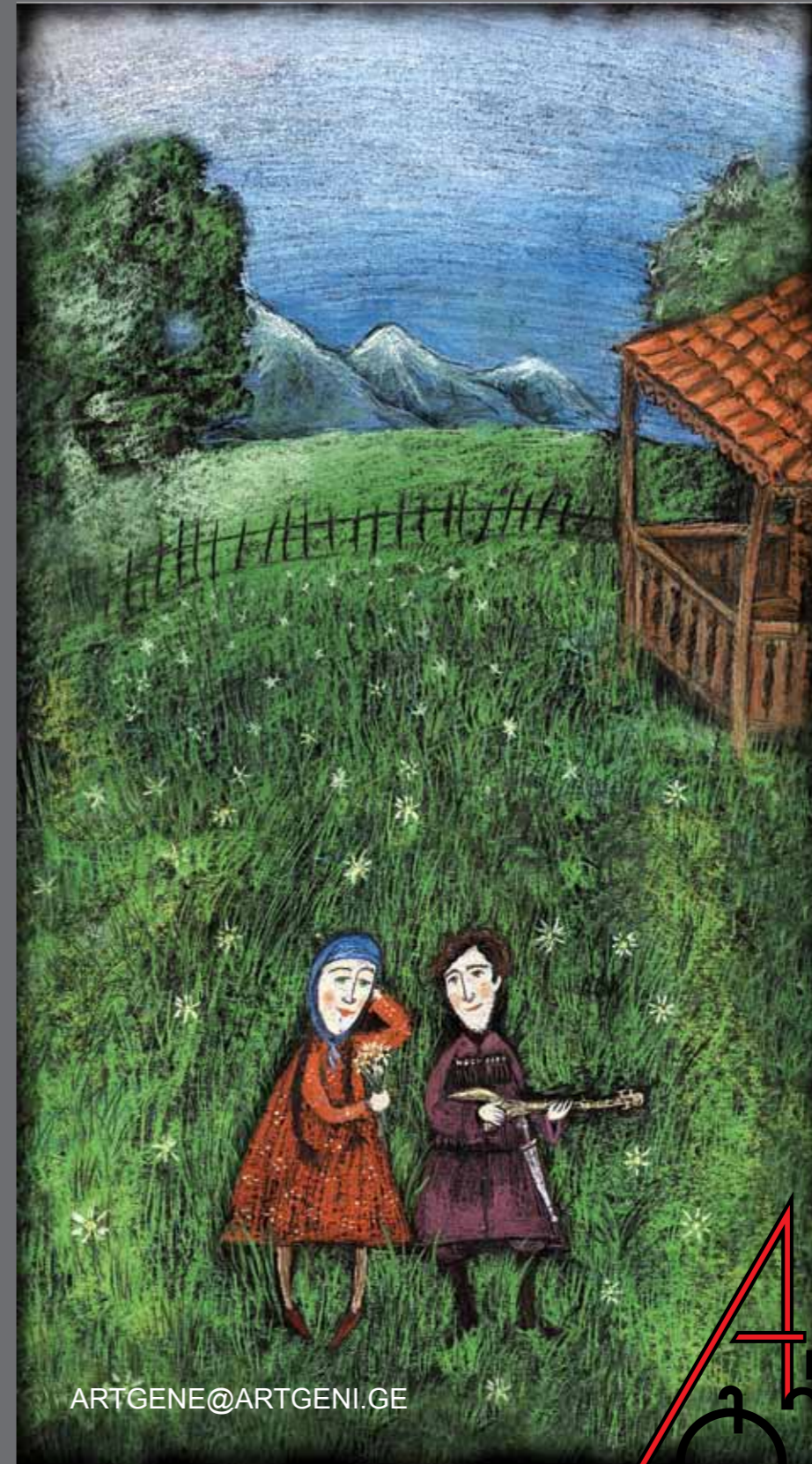
This project is funded by the European Union
Յիշույքի დაფინანსებულია ევროკავშირის მიერ

კავკასია
საქართველოს მემკვიდრეობის ეროვნული ცენტრი

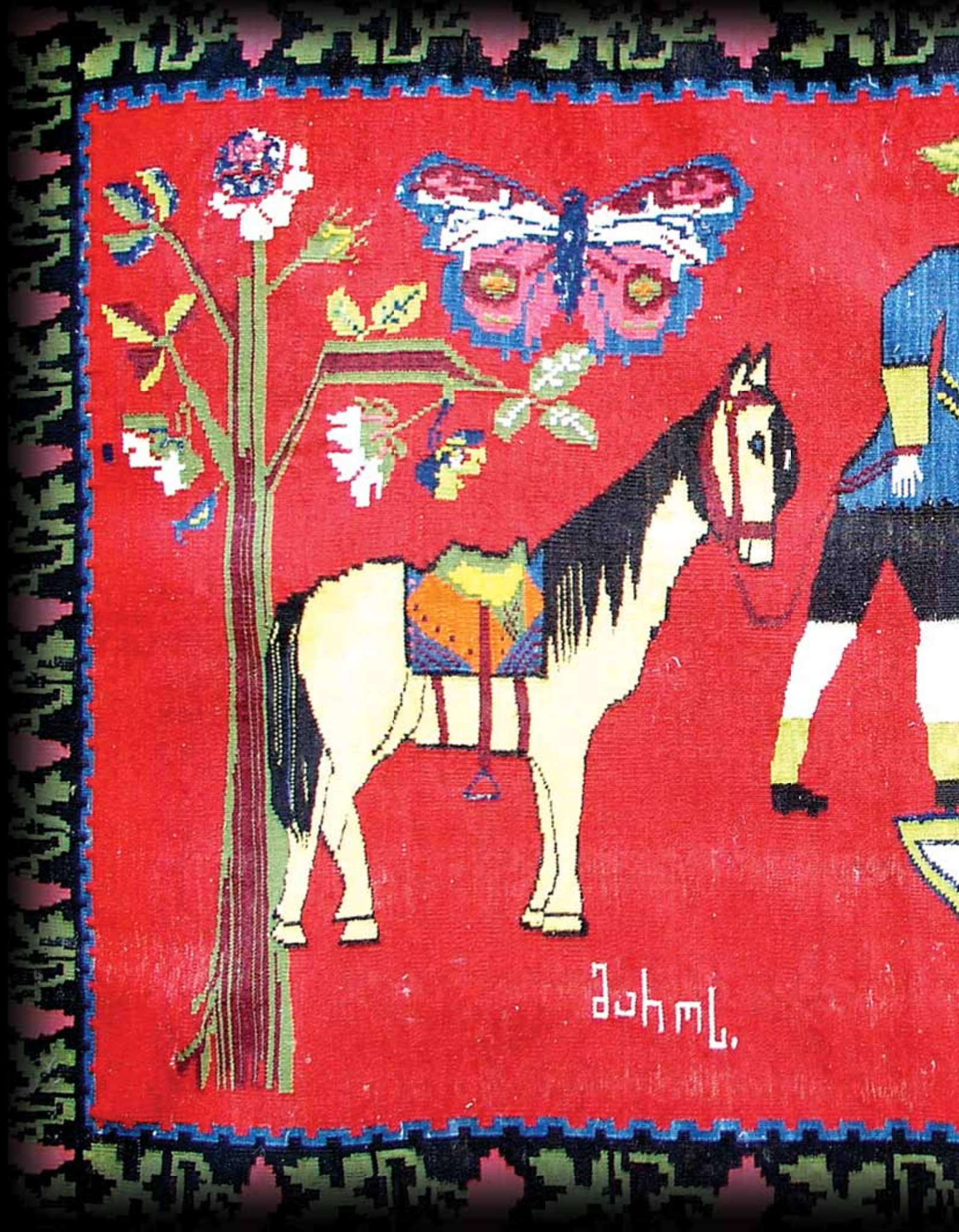
ბანკი კონსტანტა
BANK CONSTANTA

ARTGENE@ARTGENI.GE

WWW.ARTGENI.GE

ბიჭო